

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN LAUSUNTO 8/2004 vp

Valtioneuvoston selvitys Euroopan tilintarkastustuomioistuimen vuosikertomuksesta varainhoitovuodelta 2002

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan suuri valiokunta on 6 päivänä helmikuuta 2004 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten valtioneuvoston selvityksen Euroopan tilintarkastustuomioistuimen vuosikertomuksesta varainhoitovuodelta 2002 (E 112/2003 vp).

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja tarkastusjaostossa.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- budjettisihteeri Juha Majanen, valtiovarainministeriö
- kansliapäällikkö Mauri Lehmusto, valtiontilintarkastajain kanslia
- tarkastuspäällikkö Jukka Kulonpalo, Valtiontalouden tarkastusvirasto.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Tilintarkastustuomioistuimen vuodelta 2002 antaman vuosikertomuksen rakenne ja sisältö poikkeavat jonkin verran aiempien vuosien kertomuksista. Sekä vuosikertomus että tarkastusmetodi ovat kehittyneet edellisvuoteen verrattuna jonkin verran. Valtioneuvoston selvityksessä katsotaan tämän olevan osittain vastaus eräiden jäsenvaltioiden, mukaan lukien Suomi, aiempiin vaatimuksiin koskien raportoinnin läpinäkyvyyttä ja selkeyden lisäämistä.

Tilintarkastustuomioistuin ei anna edelleenkään myönteistä luotettavuus-, laillisuus- ja asianmukaisuuslausumaa (DAS-lausumaa) EU:n koko varainkäytöstä. Merkittävimpien meno-

luokkien (maatalous, rakennemenot, sisäiset politiikat) osalta tilintarkastustuomioistuin raportoi aiempien vuosien tapaan Euroopan unionin varojen käyttöön liittyvistä korkeista olennaisien virheiden määristä.

Kertomuksessa esitetään tiivistelmät niistä 13 erityiskertomuksesta, jotka tilintarkastustuomioistuin on julkaissut viime vuosikertomuksen jälkeen. Tilintarkastustuomioistuin kiinnittää kertomuksessaan erityistä huomiota komission hallinnon uudistukseen ja laajentumisen odotettavissa oleviin vaikutuksiin sen tarkastuskohteen kannalta.

Valtioneuvoston kanta

Suomi on pettynyt siihen, että tilintarkastustuomioistuin ei ole edelleenkään voinut antaa myönteistä DAS-lausumaa maatalousmenojen, rakennetoimien ja sisäisten politiikkojen ohjelmien maksatusten osalta. Uusien rahoituskehysten valmistelun yhteydessä tulee erityisesti kiinnittää huomiota tukien hallinnon ja päätöksen-

teon kerrostuneisuuteen ja monimutkaisuuteen sekä niiden selkiyttämiseen merkittävästi.

Suomi kiinnittää huomiota siihen, että vuoden 2002 ylijäämä, 7,4 miljardia euroa, on edelleen selvästi liian suuri. Ylijäämä on kuitenkin vähentynyt edelliseen vuoteen nähden, jolloin se oli 15 miljardia euroa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valtiovarainvaliokunta on aiemmissa lausunnoissaan (muun muassa VaVL 64/1998 vp, VaVL 2/2000 vp ja VaVL 1/2001 vp) kiinnittänyt huomiota siihen, että EU:n hallinto- ja tilintarkastuskulttuuri poikkeaa huomattavasti Suomessa omaksutusta pohjoismaisesta kulttuurista. Tämänkertainen tilintarkastustuomioistuinten vuosikertomus vahvistaa tätä käsitystä. Suomalaisessa tilintarkastuskulttuurissa ei tulisi kysymykseen, että yli 80 prosentista menoista ei voitaisi vuosi toisensa jälkeen antaa myönteistä kannanottoa. Toistuvat huomautukset samoista asioista ilman, että mitään olennaista olisi tapahtunut, eivät anna hyvää kuvaa EU:n järjestelmästä.

Lausumamenettely luotiin EU:n tilintarkastukseen Maastrichtin sopimuksella ja otettiin käyttöön vuonna 1994. Vuodelta 2001 esittämässään kertomuksessa tilintarkastustuomioistuin totesi, ettei se voi antaa myönteistä lausumaa muiden kuin tulojen, maksusitoumusten ja hallintomenojen osalta. Tällä kertaa sama asia on muotoiltu kertomuksessa hieman toisin, mutta saadun selvityksen mukaan tileistä saatua käsitystä ei kuitenkaan ole ollut tarkoitus muuttaa; edelleenkään tilintarkastustuomioistuin ei mielestään voi saada riittävää varmuutta lähinnä maatalouden tukirahaston ja rakennerahastojen toimien laillisuudesta ja asianmukaisuudesta jäsenmaissa. Aiempien vuosien tapaan nämä varaukset johtuvat yhteisön kirjanpitojärjestelmästä, jota ei ole suunniteltu antamaan varmuutta

siitä, että yhteisön kaikki omaisuuserät on viety kirjanpitoon.

Valtiovarainvaliokunta on lausunnoissaan useana vuonna kiirehtinyt komission kirjanpito-uudistusta, jota ei henkilöstö- ja teknisten resurssien puuttumisen vuoksi ole vielä kukaan saatu aikaiseksi. Valtioneuvoston selvityksestä käy ilmi, että komissio on hyväksynyt joulukuussa 2002 toimintasuunnitelman Euroopan yhteisöjen kirjanpidon uudistamisesta, jonka odotetaan näkyvän kaikilta osin varainhoitovuodesta 2005 alkaen. EU:n talousarviossa on siirrytty toimintoperusteiseen budjetointiin, minkä oletetaan selkiyttävän myös tilintarkastusta ja kenties helpottavan vaikuttavuusarviointia.

Valtiovarainvaliokunta pitää myönteisenä, ettei tilintarkastustuomioistuin tälläkään kertaa ole havainnut tarkastuskertomukseen sisällytetäviä virheitä Suomessa. Tämä ei kuitenkaan poista sitä, että myös kotimaista hallintoa ja päätöksentekoa on selkiytettävä erityisesti tukien toimeenpanossa. Varainhoitoa koskevien säännösten selkiyttämisen ohella voidaan yleisesti painottaa valvontamenettelyn parantamista jäsenvaltioiden tasolla. Kun saadun arvion mukaan noin 80 prosenttia yhteisön menoista hallinnoidaan jäsenmaissa, kaikkien jäsenvaltioiden on omalta osaltaan edistettävä yhteisesti sovittujen tavoitteiden toteutumista. Tätä korostaa se, että valtaosa virheistä tapahtuu aloilla, joissa nimenomaan jäsenvaltiot vastaavat talousarvion toimeenpanosta ja siihen liittyvästä taloushallinnosta.

Ecofin-neuvoston määränemmistöllä antamasta suosituksesta Euroopan parlamentin on

määrä huhtikuun loppuun mennessä päättää komissiolle mahdollisesti myönnettävästä vastuuvapaudesta talousarvion toteuttamisesta. Valtiovarainvaliokunta katsoo, että Suomen tulee jo neuvostovaiheessa vaikuttaa siten, että suosituksia voidaan tiukentaa aiempiin vuosiin nähden. Jatkuvuuden turvaamiseksi suositusten toteutusta tulee myös seurata ja ryhtyä toimenpiteisiin, mikäli poikkeamia havaitaan. Tätä helpottanee se, että saadun selvityksen mukaan seurannan tueksi on tarkoitus ottaa käyttöön tarpeellisia indikaattoreita jo olemassa olevien lisäksi. Myös säännösten ja toimintatapojen muuttamista koskevaa arviointia tulee jatkaa.

sia indikaattoreita jo olemassa olevien lisäksi. Myös säännösten ja toimintatapojen muuttamista koskevaa arviointia tulee jatkaa.

Lausunto

Lausuntonaan valtiovarainvaliokunta esittää,

että valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan edellä todetuin huomauksin.

Helsingissä 27 päivänä helmikuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj. Matti Ahde /sd
jäs. Eva Biaudet /r
Jyri Häkämies /kok
Kyösti Karjula /kesk
Jari Koskinen /kok
Pekka Kuosmanen /kok
Reijo Laitinen /sd
Mika Lintilä /kesk
Pekka Nousiainen /kesk
Pirkko Peltomo /sd
Virpa Puisto /sd

Markku Rossi /kesk
Matti Saarinen /sd
Kimmo Sasi /kok
Anni Sinnemäki /vihr
Irja Tulonen /kok
Kari Uotila /vas
Jukka Vihriälä /kesk
vjäs. Mikko Kuoppa /vas
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Maija Rask /sd.

Valiokunnan sihteerinä jaostokäsittelyssä on toiminut

valiokuntaneuvos Alpo Rivinoja.